

POSTANOWIENIE

Dnia 17 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania I.J.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Jaśle

o podleganie ubezpieczeniom społecznym i wysokość podstawy wymiaru składek,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 17 stycznia 2024 r.,

zażalenia odwołującej się na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie

z dnia 19 czerwca 2023 r., sygn. akt III WSC U 27/23 (III AUa 1039/19),

1. oddala zażalenie,

2. zasądza od I.J. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Jaśle kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego, z ustawowymi odsetkami z art. 98 § 1¹ k.p.c.

[az]

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, w sprawie z odwołania I.J. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Jaśle z dnia 2 maja 2019 r., stwierdzającej, że nie podlega ona jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu poczynawszy od 1 maja 2013 r., postanowieniem z dnia 19 czerwca 2023 r. sprawdził wartość przedmiotu zaskarżenia (pkt I), ustalił ją na kwotę 4.505 zł (pkt II) oraz odrzucił skargę

kasacyjną odwołującą się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 8 lutego 2022 r. (pkt III).

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 8 lutego 2022 r. oddalił apelację odwołującą się i organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Krośnie z dnia 30 października 2019 r., który zmienił wskazaną wyżej decyzję i stwierdził, że I.J. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu i dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od 1 maja 2013 r. i ustalił minimalną podstawę wymiaru składek na wyżej wymienione ubezpieczenia.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Apelacyjny stwierdził, że pełnomocnik odwołującą się złożył skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 8 lutego 2022 r., wobec tego akta sprawy zostały przekazane przez Sąd Apelacyjny w Rzeszowie do Sądu Najwyższego w Warszawie celem rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej. Postanowieniem z dnia 12 kwietnia 2023 r., III USK 148/22, Sąd Najwyższy zwrócił skargę kasacyjną wraz z aktami sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie celem ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia i dopuszczalności skargi kasacyjnej, wskazując, że spór na obecnym etapie dotyczy tylko wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

Celem ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia Sąd Apelacyjny zwrócił się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Jaśle o ustalenie wartości zaskarżenia w sprawie, ze szczegółowym sposobem jej wyliczenia, i ustosunkowania się przy tym do wartości podanej w skardze kasacyjnej, a określonej na kwotę 2.909 zł (podstawa minimalna wymiaru składek w 2013 r.).

Organ rentowy wskazał, że wartość przedmiotu zaskarżenia w niniejszej sprawie winna zostać ustalona na kwotę 4.505 zł, co odpowiada różnicy składek liczonych od podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zadeklarowanymi przez odwołującą się a składkami liczonymi od podstawy ustalonej przez Sąd Okręgowy w Krośnie w wyroku z dnia 30 października 2019 r., sygn. akt IV U 691/19.

Odwołująca się nie ustosunkowała się do powyższego pisma określającego wartość przedmiotu zaskarżenia.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny przyjął, że niniejsza sprawa (o ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne) jest sprawą o prawo majątkowe, w której dopuszczalność skargi kasacyjnej jest uzależniona od wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c.), a skoro ta jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych, to skarga podlega odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Odwołująca się wniosła zażalenie na pkt III. postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 19 czerwca 2023 r. i zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na treść postanowienia, tj.:

1) art. 398² § 1 k.p.c., przez odrzucenie skargi kasacyjnej w związku z uznaniem, że sprawa dotyczy podstawy wymiaru ustalenia składek na ubezpieczenia społeczne, a nie objęcia obowiązkiem ubezpieczenia i uznaniem za wiążącą informacji otrzymanej od organu rentowego co do tego, że wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi 4.505 zł, mimo że:

(-) zgodnie z wydaną w sprawie i zaskarżoną decyzją i kolejno zakresem odwołania, nigdy nie toczyło się postępowanie w zakresie ustalenia podstawy wymiaru składek,

(-) w treści skargi kasacyjnej - jej *petitum* odwołująca się wyraźnie zaznaczyła brak podania wartości przedmiotu zaskarżenia a Sąd drugiej instancji, mimo uznania, że od tego zależy dopuszczalność skargi, nawet nie wezwał odwołującą się do uzupełnienia braków formalnych skargi, tudzież do wyjaśnienia jej stanowiska w tym względzie

2) art. 398⁶ k.p.c., przez jego niezastosowanie, gdyż:

(-) Sąd drugiej instancji nie wezwał odwołującą się do uzupełnienia braków formalnych skargi kasacyjnej ani nie poinformował, w drodze doręczenia postanowienia, o postępowaniu wpadkowym co do sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawie, ale o wszystkim odwołująca się dowiedziała się dopiero z treści postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej,

(-) Sąd drugiej instancji nie „zarządził ustosunkowania się” odwołującą się do pisma organu rentowego w sprawie jego stanowiska co do wskazanej przez niego wartości przedmiotu zaskarżenia, a co istotne, nie przeprowadził postępowania w sprawie weryfikacji wartości, mimo że odwołująca się nie podała w

skardze kasacyjnej żadnej wartości przedmiotu zaskarżenia, a więc nie wie, jaką wartość badał Sąd drugiej instancji; badanie Sądu drugiej instancji ograniczyło się jedynie do przyjęcia informacji od organu rentowego, z całkowitym pominięciem praw odwołującej się, w tym prawa do wypowiedzenia się w zakresie bardzo istotnych dla dalszych losów skargi kwestii, więc w istocie żadnym badaniem nie było.

Skarżąca zarzuciła także:

1) „brak rzetelnego sprawdzenia zakresu merytorycznego wydanej w sprawie decyzji oraz zakresu odwołania, ja także „w jakim zakresie Sąd pierwszej instancji wydawał wyrok”,

2) rażąco wadliwe uznanie przez Sąd drugiej instancji, że sprawa dotyczy ustalenia podstawy wymiaru składek, mimo że nigdy organ rentowy takiej decyzji nie wydał i, co ważne, nie było to przedmiotem badania Sądu pierwszej, a także drugiej instancji,

Stwierdziła dalej, że jej zarzut w zakresie skargi kasacyjnej dotyczy właśnie wadliwego orzeczenia Sądu pierwszej i drugiej instancji ponad żądanie (naruszenia art. 321 k.p.c.), gdyż, mimo że sprawa nie dotyczyła ustalenia podstawy wymiaru składek, Sąd o tym wymiarze orzekł w sentencji wyroku w tym samym punkcie ustalającym obowiązek ubezpieczenia odwołującej się, która nie miała nawet możliwości obrony w tym postępowaniu.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od organu rentowego na swoją rzecz kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Organ rentowy, w odpowiedzi na zażalenie, wniósł o jego oddalenie i zasądzenie od odwołującej się na swoją rzecz kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest bezzasadne.

Na wstępie podkreślić należy, że postanowienie w przedmiocie ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia nie jest samoistnie zaskarżalne zażaleniem do Sądu Najwyższego. Zażalenie przysługuje tylko na postanowienie w przedmiocie odrzucenia skargi kasacyjnej. Rozpoznając takie zażalenie, Sąd Najwyższy może - na odrębny wniosek skarżącego - rozpoznać w trybie art. 380 k.p.c. zażalenie na niezaskarżalne postanowienie w przedmiocie ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: dnia 10 listopada 2016 r., IV CZ 67/16, LEX nr 3377811; z dnia 7 listopada 2006 r., I CZ 53/06, LEX nr 846607). Takiego wniosku jednak nie sformułowano w zażaleniu w niniejszej sprawie, co uniemożliwia Sądowi Najwyższemu podważenie rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji w przedmiocie wartości przedmiotu zaskarżenia.

Niezależnie od powyższego przypomnieć należy, że zgodnie z systemem orzekania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w postępowaniu wywołanym odwołaniem sąd rozstrzyga o prawidłowości zaskarżonej decyzji (art. 477¹⁴ § 2 i art. 477^{14a} k.p.c.) w granicach jej treści i przedmiotu (zob. przykładowo wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 309/09, LEX nr 604210; z dnia 8 października 2015 r., I UK 452/14, LEX nr 1816588; z dnia 17 marca 2016 r., III UK 83/15, LEX nr 2026236; postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 22 lutego 2012 r., II UK 275/11, LEX nr 1215286; z dnia 2 marca 2011 r., II UZ 1/11, LEX nr 844747; z dnia 18 lutego 2010 r., III UK 75/09, OSNP 2011 nr 15-16, poz. 215; z dnia 3 lutego 2010 r., II UK 314/09, LEX nr 604214).

Wadliwie zatem Sąd pierwszej instancji orzekł w przedmiocie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, skoro decyzja dotyczyła wyłącznie podlegania tym ubezpieczeniom. Wadę tę powielił Sąd Apelacyjny, nie uwzględniając zarzutu zawartego w apelacji odwołującej się a dotyczącego naruszenia art. 321 k.p.c. Wadliwość ta nie ma jednak znaczenia w kwestii ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia.

W skardze kasacyjnej odwołująca się zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w części oddalającej jej apelację od wyroku Sądu Okręgowego. Z kolei w apelacji odwołująca się zaskarżyła tę część wyroku Sądu Okręgowego, w której orzekł on o podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, czyli „w zakresie odnoszącym się do ustalenia podstawy wymiaru składek jako minimalnej podstawy

wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne”. Taki jest zatem na etapie kasacyjnym przedmiot sporu i ma rację Sąd drugiej instancji, że jest to spór o prawo majątkowe, a w związku z tym dopuszczalność skargi kasacyjnej jest uzależniona od wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c.) i jeśli jest ona niższa niż dziesięć tysięcy złotych, to skarga podlega odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Należy też zauważyć, że pełnomocnikowi skarżącej znana była treść postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2023 r., III USK 148/22, jak też treść pisma organu rentowego z dnia 31 maja 2023 r., z którego jednoznacznie wynika, że dotyczy ono ustalenia – na wezwanie Sądu - wartości przedmiotu zaskarżenia. Odwołująca, reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, miała zatem możliwość ustosunkowania się do wyliczonej kwoty i jej zanegowania, lecz z tego nie skorzystała. W związku z tym nieuprawnione jest jej aktualne twierdzenie, że Sąd nie poinformował jej, w drodze doręczenia postanowienia o postępowaniu wpadkowym, o podjęciu postępowania w sprawie sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia w skardze i że o wszystkim dowiedziała się dopiero z treści postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej. Nie było także podstaw do wzywania odwołującej się do uzupełnienia braku skargi przez wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia, skoro w skardze kasacyjnej została ona oznaczona w kwocie 2.909 zł, z zaznaczeniem, że jest to minimalna podstawa wymiaru składek w 2013 r.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto po myśli oraz art. 108 § 1 i art. 98 § 1 k.p.c. w związku art. 398²¹ k.p.c. w związku z § 10 ust. 2 pkt 2 w związku z § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265 ze zm.), przy zastosowaniu art. 102 k.p.c. – mając na uwadze to, że spór co do podstawy wymiaru składek wygenerowany został wadliwymi orzeczeniami Sądu obu instancji.

[az]

(r.g.)

